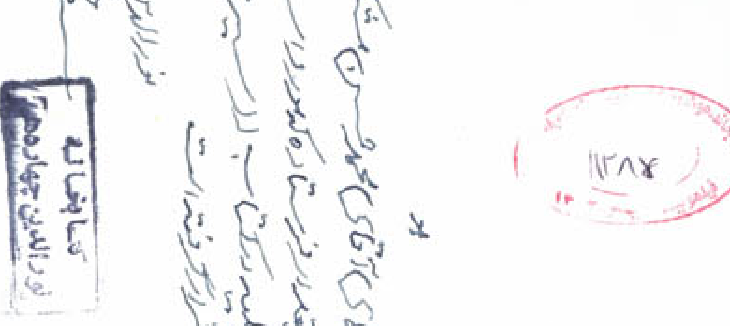
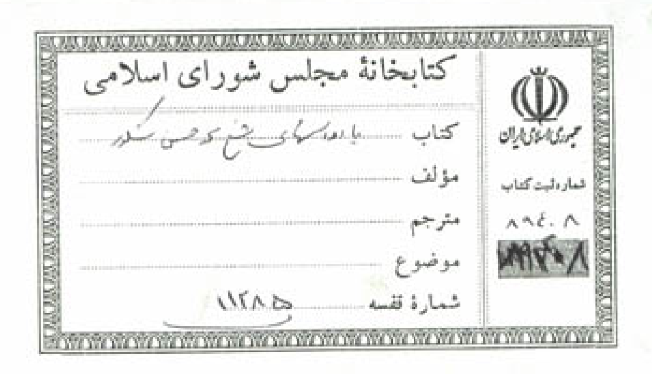

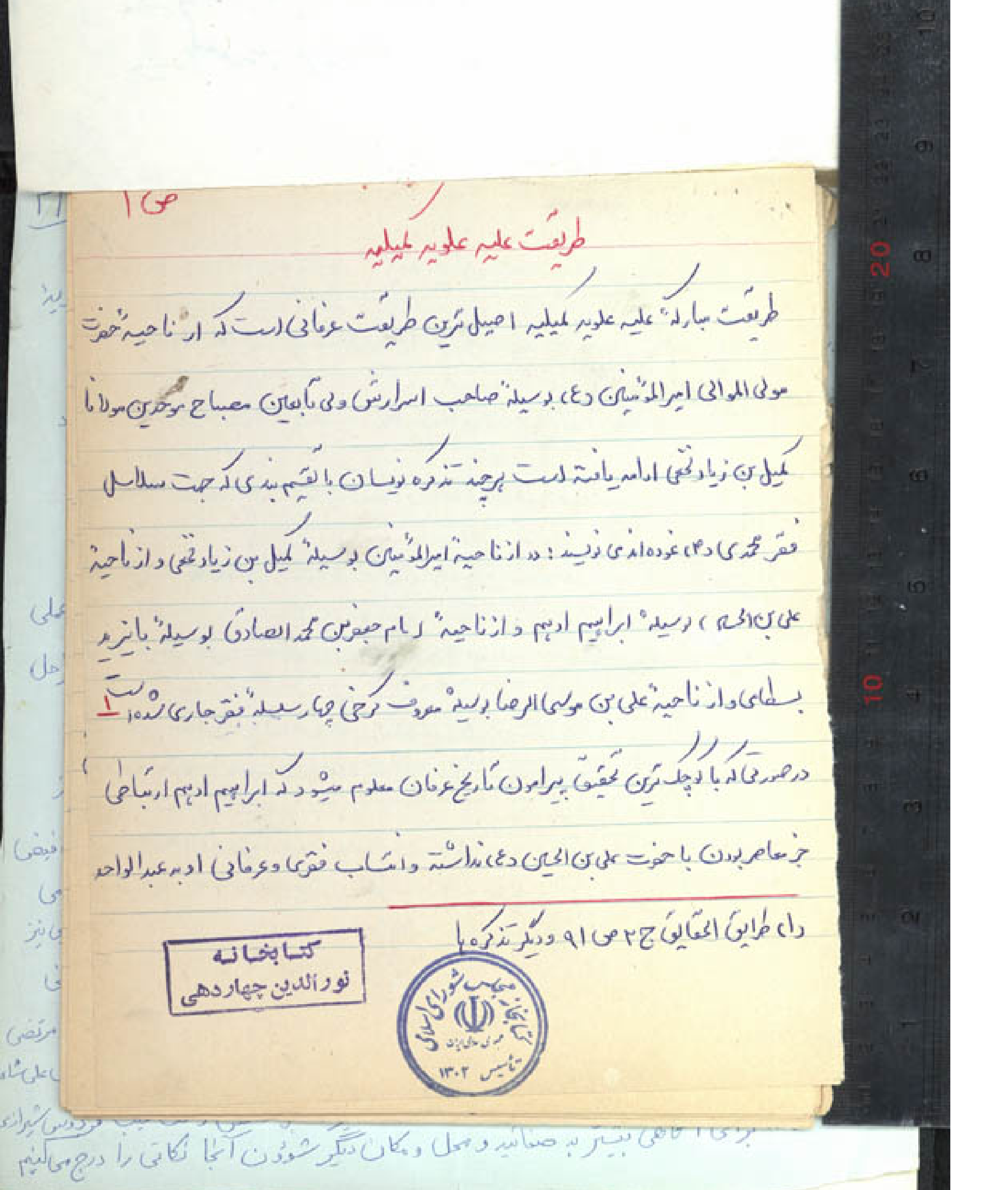

کتابخانهٔ مجلس شورای اسلامی
جمهوری اسلامی ایران
کتاب
مؤلف
مترجم
موضوع
شمارهٔ قفسه ۱۱۲۸۵
شماره ثبت کتاب
۸۹۴۰۸

۱۶/۱۰/۱۳۴۲ [illegible]

این نوشته‌های آقای محمد حسن مشکور که مجموع است
برای این بیمقدار فرستاده که مورد استفاده‌ام در باب
سلسله کمیلیه در کتاب «سیری در تصوف»
چاپ دوم قرار گرفته است

نورالدین چهاردهی
چهاردهی

طریقت علیه علویه کمیلیه

طریقت مبارکهٔ علیه علویه کمیلیه اصیل‌ترین طریقت عرفانی است که از ناحیهٔ حضرت مولی الموالی امیرالمؤمنین (ع) بوسیلهٔ صاحب اسرارش ولی تابعین مصباح موحدین مولانا کمیل بن زیاد نخعی ادامه یافته است هرچند تذکره نویسان با تقسیم بندی که جهت سلاسل فقر محمدی (ص) نموده اند می‌نویسند: در از ناحیهٔ امیرالمؤمنین بوسیلهٔ کمیل بن زیاد نخعی و از ناحیهٔ علی بن الحسین (ع) بوسیلهٔ ابراهیم ادهم و از ناحیهٔ امام جعفر بن محمد الصادق بوسیلهٔ بایزید بسطامی و از ناحیهٔ علی بن موسی الرضا بوسیلهٔ معروف کرخی چهار سلسلهٔ فقر جاری شده است [1]
در صورتی که با کوچکترین تحقیق پیرامون تاریخ عرفان معلوم میشود که ابراهیم ادهم ارتباطی جز معاصر بودن با حضرت علی بن الحسین (ع) نداشته و انتساب فقری و عرفانی او به عبدالواحد

(۱) طرائق الحقائق ج ۲ ص ۹۱ و دیگر تذکره‌ها

بن زید و از ایشان به حضرت کمیل بن زیاد نخعی [1] و بایزید بسطامی با حضرت صادق (ع) معاصر بوده چه رسد طریقتی بوسیلهٔ او جاری شده باشد و اما جناب معروف کرخی با این که رجال نویسان تشیع درباره اش ساکت هستند ولی باز در این میان عده ای از تذکره نویسان انتساب ایشان را بدون تحقیق به حضرت رضا میدانند [2] ولی از طرفی چون با مسئله وفات معروف کرخی قبل از شهادت حضرت رضا در سالهای ۲۰۰ یا ۲۰۱ مواجه میشوند [3] میگویند بلی معروف کرخی بدست حضرت رضا مسلمان

---

[1] امام علی ناموس عرفان مدارک زیادی را بیان کرده طرائق الحقایق ج ۲ ص ۱۴۹ البته نایب صدر اشتباهاً عبدالواحد بن زید را خلیفه حسن بصری دانسته که مؤلف امام علی ناموس عرفان با تحقیق جواب داده اند.
[2] مراحل السالکین ص ۱۶۴ و قرآن مجید و سه داستان اسرارآمیز عرفانی ص ۱۹۶
[3] پیران طریقت ص ۲۲ و مقدمه بر تصوف تا قرن هفتم ص ۳۳ و نفحات الانس ص ۳۹ و نابغهٔ علم و عرفان ص ۵۹

برای آگاهی بیشتر به صنایع و محل و مکان دیگر شودن آنجا نکاتی را درج میکنیم

شده [1] و درباب حضرت بوده است [2] ولی سلسلهٔ فقر او و انتساب خرقه اش به حسن بصری و بوسیلهٔ او به حضرت امیرالمؤمنین (ع) میرسد [3] مؤلف خرقهٔ عارفان بطور مشروح و مفصل تحقیق نموده و دلایلی را اقامه کرده است که نه تنها حسن بصری نمی تواند خرقه دار از ناحیهٔ مقدسهٔ حضرت امیرالمؤمنین باشد بلکه در کتب احادیث شیعه روایاتی دیده میشود که از ناحیهٔ مقدسهٔ چند امام معصوم علیهم السلام مورد سرزنش هم قرار گرفته است والبته عده ای جهت رفع این سرزنش و مطرود بودن حسن بصری دلائلی را اقامه نموده اند دقیقاً بررسی و تحقیق و مطالعه قرار دادیم تحت هیچ عنوانی مورد قبول نیست. حضرت مجذوب علیشاه کبودر آهنگی که خود از مشاهیر طریقت سروده

---

1 بیان تنزیه ص ۱۲ و طبقات الصوفیه طبقهٔ اول ص ۸۵ و کشف المراد ص ۲۴۹

2 طبقات الصوفیه طبقهٔ اول ص ۸۵

3 رضوان المعارف الالهیه ص ۱۹ و ۲۰ و مراحل السالکین ص ۱۶۵ و روضات الجنان و جنات الجنان ج ۲ ص ۹۷ و مرآت الحق ص ۱۳۶ و پیران طریقت ص ۷ و ۴۰

تتمهٔ الالهیه میباشد پس از بحث وحتی بیان بعضی از روایات در ذم حسن بصری میفرماید: «در ضعیف سلسلهٔ عروض میدارد بعضی سلاسل منتهی میشوند به خدمت جناب امیرالمؤمنین بدون توسط حسن بصری بلکه بوسیلهٔ کمیل بن زیاد[1]

مؤلف خرقهٔ عارفان می نویسد: «در تاقبل از قرن دوازدهم هجری تذکره نویسان با حفظ نمودن مراتب مشایخ تاریخ اسلام (حدیث، خرقه، تلقین ذکر، صحبت) تاریخ عرفان را از هرج و مرج حفظ نموده و حقایق را بهمان طوری که رسیده است بازگو نموده اند چنانکه این دقت نظر در فرمانهای حضرات مشایخ بخوبی جلب نظر مینماید. مثلاً سلطان العارفین حضرت شیخ نجم الدین کبری در فرمان خلافت حضرت رضی الدین علی لالا مرقوم میفرمایند: «و لبس الخرقة من کمیل بن زیاد، والحسن البصری تلمذ»

---

(۱) مرآت الحق ص ۱۱۹

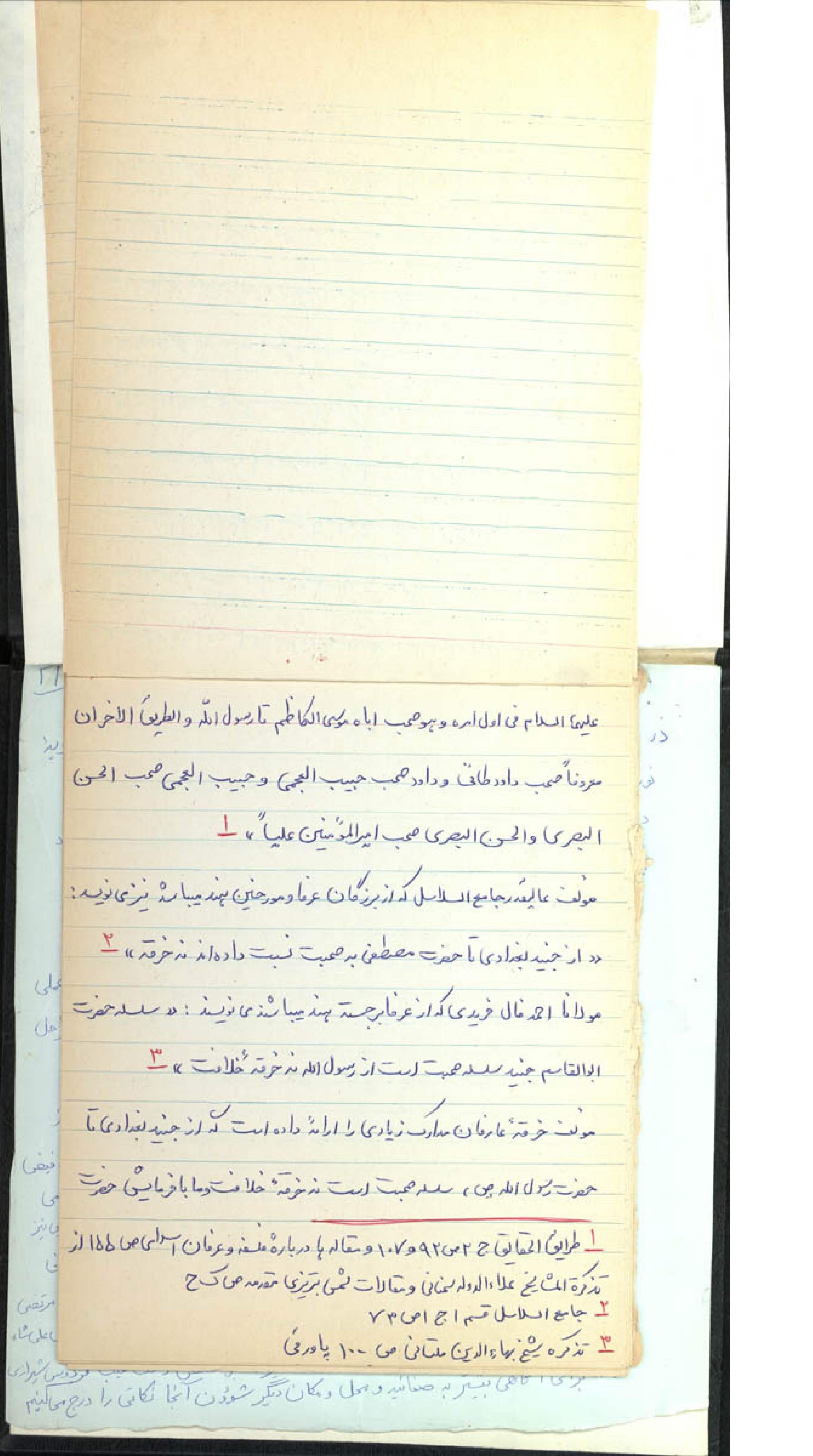
بیشتر به صفاتیه و محل و مکان دیگر شوند آنجا نکاتی را درج میکنیم

فی العلم علی علی بن ابیطالب علیه السلام ولبس کمیل بن زیاد الخرقة عن علی بن ابیطالب علیه السلام» [1] ملاحظه می فرمایید که حسن بصری شاگرد مولی الموالی امیرالمؤمنین بوده است و از ناحیهٔ او طریقتی که دارای خرقهٔ خلافت و ارشاد باشد ادامه نیافته است. از طرفی در شجره های موجود هم دیده میشود که ادامه طریقت معروفیه از جناب معروف کرخی تا حضرت شاه نعمت الله ولی (البته شاه نعمت الله ولی از دو طریق خرقه و حدیث به کمیل میرسد) چنانکه شیخ محمد حلبی در یک طریق آن اشاره فرموده اند [2] تذکره نویسان بهنگام نوشتن شجرهٔ طریقت معروفیه نعمة اللهیه به جنید بغدادی که میرسد می نویسد: «و جنید صحب شیخه و خاله السری السقطی والسری صحب المعروف الکرخی والمعروف له فی الصحبة طریقان صحب علی بن موسی الرضا

---

[1] روضات الجنان وجنات الجنان ج ۲ ص ۳۰۹

[2] آثار درویش محمد طبسی ص ۲۲۷

علیه السلام فی اول امره و هو صحب اباه موسی الکاظم تا رسول الله والطریق الآخر ان
معروفاً صحب داود طائی و داود صحب حبیب العجمی و حبیب العجمی صحب الحسن
البصری والحسن البصری صحب امیرالمؤمنین علیاً » ۱

مؤلف عالیقدر جامع السلاسل که از بزرگان عرفا و مورخین هند میباشد نیز می‌نویسد:
« از جنید بغدادی تا حضرت مصطفی به صحبت نسبت داده‌اند نه خرقه » ۲

مولانا احمد خال فریدی که از عرفای برجسته هند میباشد می‌نویسد: « سلسله حضرت
ابوالقاسم جنید سلسله صحبت است از رسول الله نه خرقه خلافت » ۳

مؤلف خرقهٔ عارفان مدارک زیادی را ارائه داده است که از جنید بغدادی تا
حضرت رسول الله ص، سلسله صحبت است نه خرقهٔ خلافت و ما با فرمایش حضرت

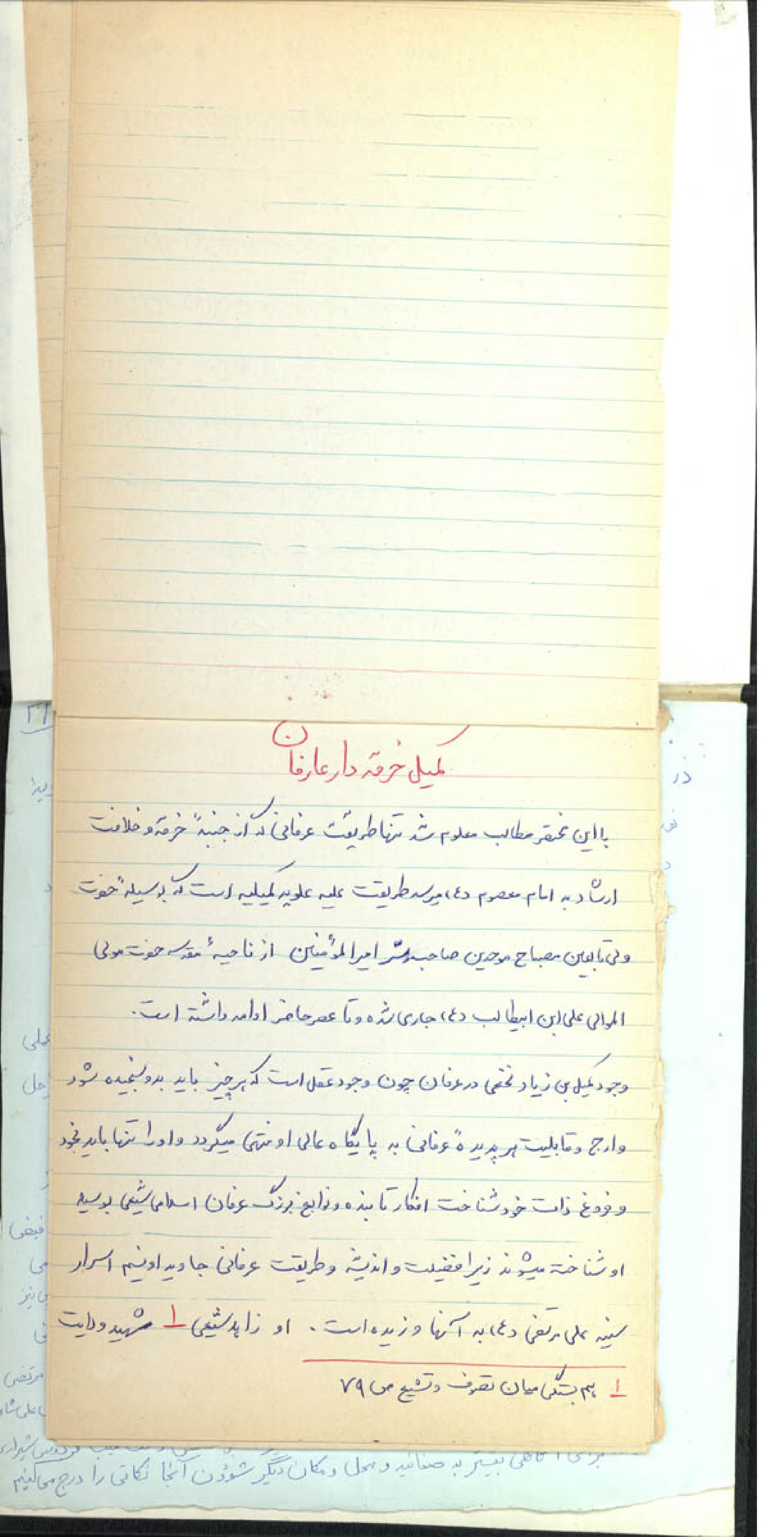
۱ طرائق الحقائق ج ۲ ص ۹۲ و ۱۰۷ و مقاله‌ها درباره فلسفه و عرفان اسلامی ص ۱۵۵ از تذکرة المشایخ علاءالدوله سمنانی و مقالات شمس تبریزی مقدمه ص ک ح
۲ جامع السلاسل قسم ۱ ج ۱ ص ۷۳
۳ تذکره شیخ بهاءالدین ملتانی ص ۱۰۰ پاورقی

شیخ مجدالدین بغدادی این مبحث را خاتمه میدهیم، ایشان تنها طریقتی را که به حضرت
رسول الله (ص) و علی مرتضی (ع) ختم میشود درست میداند رشتهٔ فقری عرفانی خود حضرت
ایشان است که به کمیل بن زیاد نخعی ختم میگردد [1] دراین صورت تنها یک سلسله
از ناحیهٔ ولی معصوم جاری شده است آنهم از ناحیهٔ مقدسهٔ حضرت امیرالمؤمنین
علی ابن ابیطالب (ع) میباشد بوسیله حضرت کمیل بن زیاد نخعی روحی له الفداء
است چنانکه حافظ حسین کربلائی می نویسد: «در مقتدای اهل توحید و عرفان آن
حضرت بود و در آن امر صاحب اسرارش کمیل بن زیاد بود و این مشهور و معروف
است مبدأ سلسله جمیع اولیاء اوست جمیع سلاسل مشایخ صوفیه و درویشان به آن شاه اولیاء
می پیوندد. [2]

---

۱ جامع السلاسل ج ۱ قسم ۱ ص ۷۳ و تحفة البرره خطی از مجدالدین بغدادی شماره ۵۹۸ کتابخانه مجلس شورای ملی سابق

۲ روضات الجنان و جنات الجنان ج ۲ ص ۴۳۶

کمیل خرقه‌دار عارفان

با این مختصر مطالب معلوم شد تنها طریقت عرفانی که از جنبهٔ خرقه و خلافت ارشاد به امام معصوم (ع) می‌رسد طریقت علیه علویه کمیلیه است که بوسیلهٔ حضرت ولی‌بالغ مصباح موحدین صاحب سرّ امیرالمؤمنین از ناحیهٔ مقدسهٔ حضرت مولی الموالی علی ابن ابیطالب (ع) جاری شده و تا عصر حاضر ادامه داشته است.

وجود کمیل بن زیاد نخعی در عرفان چون وجود عقل است که هر چیز باید بدو سنجیده شود و اوج و قابلیت هر پدیدهٔ عرفانی به پایگاه عالی او منتهی می‌گردد و او تنها باید بخود و فروغ ذات خود شناخت افکار تابنده و نوابغ بزرگ عرفان اسلامی شیعی بوسیله او شناخته میشوند زیرا فضیلت و اندیشه و طریقت عرفانی جاویدان او نیم اسرار سینه علی مرتضی (ع) به آنها وزیده است. او زاهد شیعی [1] مشهد ولایت

---

[1] هم بستگی میان تصوف و تشیع ص ۷۹

برای آگاهی بیشتر به صفحات و محل و مکان دیگر شوید آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

علی امیرالمؤمنین و محرم اسرار و ندیم گرام حضرت علی ابن ابیطالب بوده که او را به فیض

خاص مخصوص فرموده اند [1] و آن حضرت را یم بوده چون علوم و اسرار در باطن او

موج میزد و می خواست که گوهر عرفان را بیرون اندازد کمیل بن زیاد را پیش خود می

نشاند و برا دو جواهر اسرار را می افشاند [2] کمیل فرزند اسلام در پناه اسلام و رهبران

آسمانیش چنان بدرجه کمال و تکمیل رسید که از حضرت امیرالمؤمنین اجازه دستگیری

وارشاد دریافته بود [3] و بمقام خواص حضرت امیرالمؤمنین انتخاب شد [4] وحتی

رجال شناسان اهل سنت نیز اعتقاد دارند که از ثقات علی بن ابیطالب بوده است

[5] عده ای دیگر کمیل را از خواص اصحاب علی (ع) و امام حسن دانسته اند [6] گروهی نیز

---

[1] حدائق السیر ص ۷۹ و شرح حال و رسائل و مکاتیب امیر سید علی همدانی ص ۲۲

[2] انوار جلیله ص ۲۹۴

[3] طرائق الحقائق ج ۱ ص ۴۸۸ و ۴۹۱ و ۵۲۶

[4] سه رساله در علم رجال ص ۲۵۵

[5] تقریب التهذیب و تهذیب التهذیب درک والغارات ج ۱ ص ۱۴۸ و رجال ابن داود ص ۴۰۴

و فصول الفخریه فی اصول البریه ص ۵۶ و هدایه و نهایه ج ۹۲ ص ۴۶

[6] رجال ممقانی ج ۲ ص ۴۲ و رجال شیخ و ابن داود

... بیشتر به صفاتیه و محل و مکان دیگر شودن آنجا نکاتی را درج میکنیم

کمیل را از عبادکومه معرفی کرده اند ۱ دیگری کمیل را از امیان ۲ و سران شیعه دانسته
است ۳ ذهبی که از مشاهیر اهل سنت است می نویسد کمیل از تندروهای اصحاب علی بوده است ۴
کمیل سرسلسله مشایخ بزرگ عرفان و هر طریقت عرفانی که به او ختم نشود صحیح نیست و
کمیل بر فقرای طریقت علیه علویه کمیلیه معتقداند به جرم حمایت از ولایت و حقوق حقه
الهیه امیرالمؤمنین و اشاعه افکار تشیع روح اسلام اصیل بدست حجاج بن یوسف ثقفی به
درجه شهادت نائل آمد ۵

ادامه طریقت کمیلیه

از حضرت امیرالمؤمنین (ع) به صاحب اسرارش ولی تابعان مصباح موحدین کمیل بن زیاد

۱ الغارات ج۱ ص ۱۴۸
۲ ترجمه تاریخ کامل ابن اثیر ج ۳ ص ۲۴۱ و ۳۰۵
۳ ترجمه تاریخ کامل ابن اثیر ج ۷ ص ۷۶
۴ میزان الاعتدال
۵ بدایة والنهایة ج ۹ ص ۴۷ و انوار جلیه ص ۲۹۴ و مدرک ۲۵ دیگر

برای آگاهی بیشتر به صنایع و محل و مکان دیگر شدن آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

از حضرت ایشان به ترتیب به عبدالواحد بن زید به ابویعقوب سوسی به ابویعقوب نهرجوری

به ابی عبدالله بن عثمان مکی به ابویعقوب طبری به ابی القاسم بن رمضان به ابی العباس

بن ادریس به داود محمد المعروف به خادم الفقرا به محمد بن مانکیل به غوث الوفا الواصلین

شیخ الوری اسماعیل قصری به سلطان العارفین نجم الدین کبری در اینجا عده‌ای آگاه یا

ناخودآگاه دچار اشتباه شده‌اند و نسب به مشایخ حضرت نجم الدین کبری به نحوه سلیقه

خود نگارشهائی را تدوین نموده و انتشار داده‌اند همانطور که گفتیم از قرن دوازدهم

این انحراف آغاز و در قرن ۱۳ و ۱۴ هجری قمری به اوج خود رسید و طریقت ذهبیه

و اویسیه شجره‌های تنظیم و در آثاری انتشار دادند که گویای حقیقت نبوده بلکه تحریف

حقایق هم شده بود.

نجم الدین کبری در رابطه با ذهبیه

از حضرت شیخ شهید اسحاق ختلانی — نوزدهمین قطب طریقت کمیلیه سلسله‌ای

...آگاهی بیشتر به صنایع و محل و مکان دیگر شودن آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

انشعاب یافته که بیشتر از آن جناب سید عبدالله برزش آبادی میباشد از آن تاریخ

تا عصر حاضر این سلسله ادامه یافته خویش را ذهبیه می خوانند و تذکره نویسان ذهبیه

اثنا عشریه به آن گفته اند زیرا که نویسند حضرت شیخ شهید اسحاق ختلانی بیستمین قطب

طریقت کمیلیه حضرت غوث المتاخرین سید محمد نوربخش را به جانشینی تعیین فرموده و حتما

خود با او بیعت فرمود و سید عبدالله برزش آبادی از اطاع پیر و مراد و مرشد

خویش تخلف نموده استقلال اعلام کرد بهمین جهت تخلف و این هم خودسرانه تأسیس سلسله

کرد تذکره نویسان به آن ذهبیه اثنا عشریه گفته اند ولی حافظ کربلائی این طریقت

را عبداللهیه نامیده است [1] تذکره نویسان عبداللهیه یا ذهبیه اثنا عشریه مشایخ خود

را به حضرت نجم الدین کبری میرسانند و از نجم الدین کبری بوسیله عمار یاسر بدلیسی به معروف

---

[1] روضات الجنان وجنات الجنان ص ۲۱۶ ج ۲

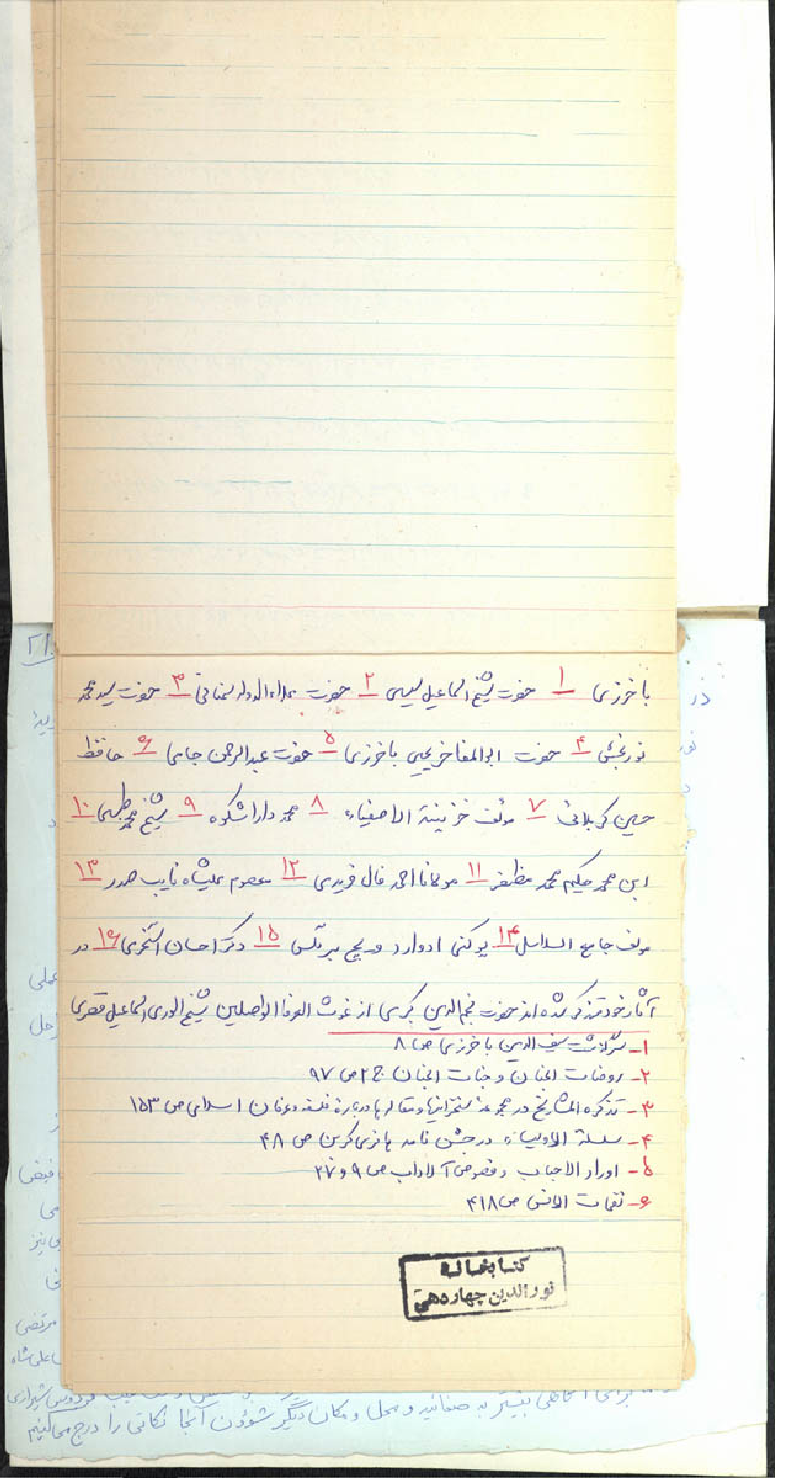
کرخی و از او به حسن بصری . در حالی که حاج قطب حسین کربلائی از ارادتمندان
و پیروان جناب سید عبدالله برزشی آبادی است در صفحهٔ ۳۰۵ روضات الجنان و
جنات الجنان جلد ۲ فوت حضرت نجم الدین کبری را به حضرت رضی الدین
علی لالا نقل کرده که نجم الدین کبری نوشته اند از عمار یاسر بدلیسی خرقهٔ تبرک دارم ۱
و در همان زمان خرقهٔ خلافت و ارشاد خود را از ناحیه شیخ الوری اسماعیل قصری به
کمیل بن زیاد می‌رساند ولی باز نمی‌دانیم چرا آقایان پیروان جناب سید عبدالله برزشی آبادی
نوربخشیه کوسی نامه خرقهٔ خویش را از ناحیه عمار یاسر بدلیسی به معروف کرخی می‌رسانند و به جای شجرهٔ
خلافت شجرهٔ صحبت نقل می‌کنند . برای این که تنها به بیان نجم الدین کبری اکتفا نکرده
باشیم فهرست مدارک را بیان می‌کنیم ، حضرت مجدالدین بغدادی ۲ حضرت سیف الدین

۱ روضات الجنان وجنات الجنان ج ۲ ص ۳۰۶
۲ تحفة البرره نسخهٔ خطی شماره ۵۹۸ مجلس شورای ملی سابق وجامع السلاسل ج اقسم امی ۷۳

باخرزی ۱ حضرت شیخ اسماعیل سیسی ۲ حضرت علاءالدوله سمنانی ۳ حضرت سید محمد
نوربخش ۴ حضرت ابوالمفاخر یحیی باخرزی ۵ حضرت عبدالرحمن جامی ۶ حافظ ۱۰۰
حسین کربلائی ۷ مؤلف خزینة الاصفیاء ۸ محمد داراشکوه ۹ شیخ محمد طبسی ۱۰
ابن محمد حلیم محمد مظفر ۱۱ مولانا احمد فال فریدی ۱۲ معصوم علیشاه نایب صدر ۱۳
مؤلف جامع السلاسل ۱۴ یوگنی ادوارد و پیچ برتلس ۱۵ دکتر احسان اشراقی ۱۶ در

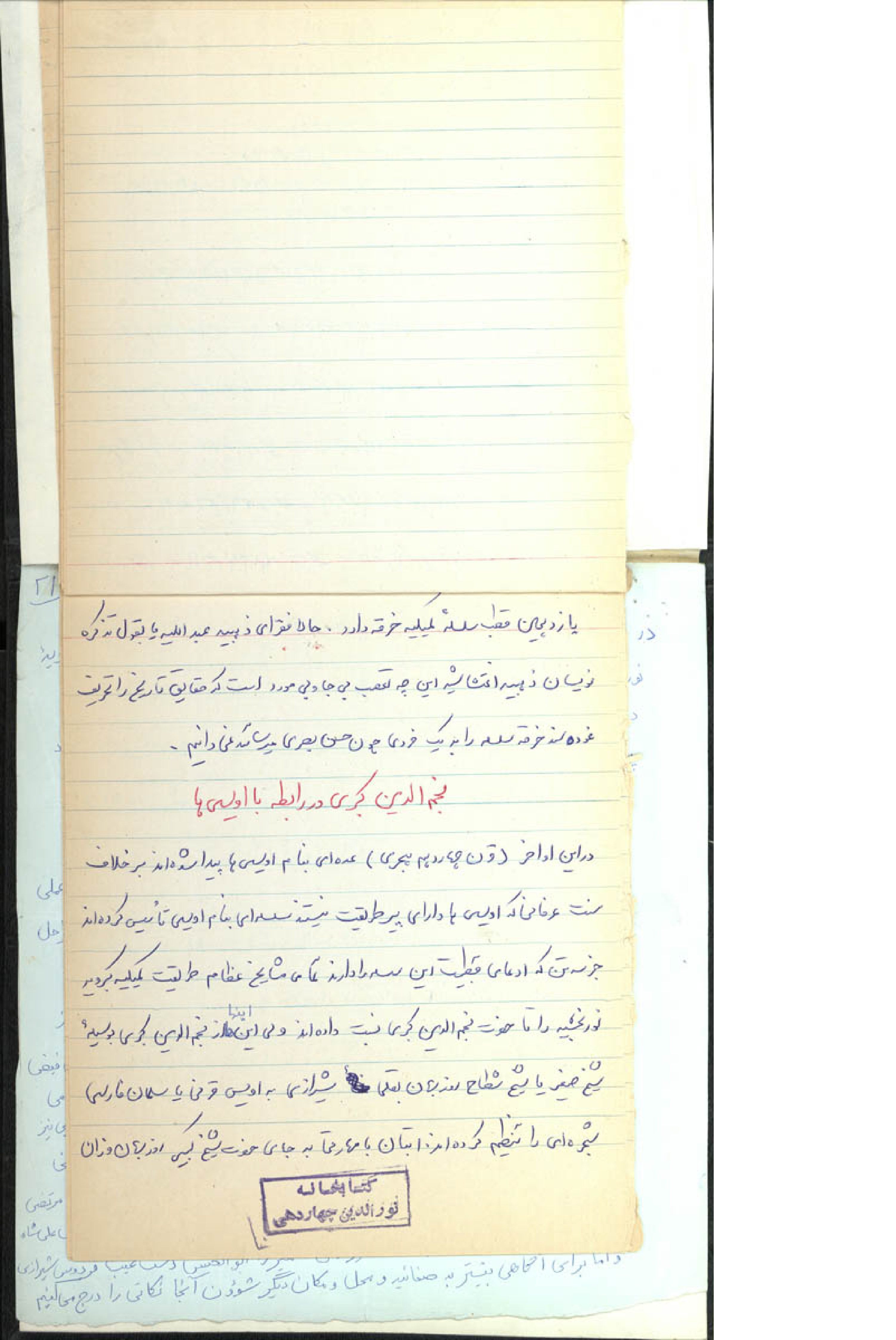
آثار خود متذکر شده اند حضرت نجم الدین کبری از غوث العرفا الواصلین شیخ الوری اسماعیل قصری

۱- سرگذشت سیف الدین باخرزی ص ۸
۲- روضات الجنان و جنات الجنان ج ۲ ص ۹۷
۳- تذکره المشایخ در مجموعهٔ سخنرانیها و مقالهها درباره فلسفه و عرفان اسلامی ص ۱۵۳
۴- سلسلة الاولیاء در جشن نامه هانری کربن ص ۴۸
۵- اوراد الاحباب و فصوص الآداب ص ۹ و ۲۷
۶- نفحات الانس ص ۴۱۸
۷- روضات الجنان و جنات الجنان ج ۱ ص ۵۷۵
۸- خزینة الاصفیاء ج ۲ ص ۱۳ و ۲۵۱
۹- سفینة الاولیاء ص ۱۰۳
۱۰- آثار درویش محمد طبسی ص ۲۲۷
۱۱- رضوان المعارف الالهیه ص ۲۱
۱۲- تذکره شیخ بهاءالدین ملتانی ص ۳۹
۱۳- طرائق الحقایق ج ۲ ص ۸۳
۱۴- جامع السلاسل ج ۱ قسم ۱ ص ۱۰۱ و ۱۰۲ و ۱۰۳
۱۵- تصوف و ادبیات تصوف ترجمه ایزدی ص ۴۳۴
۱۶- اصول تصوف ص ۲۰۰ و ۲۰۱

باخرزی ۱ حضرت شیخ اسماعیل سیسی ۲ حضرت علاء الدوله سمنانی ۳ حضرت سید محمد
نوربخش ۴ حضرت ابوالمفاخر یحیی باخرزی ۵ حضرت عبدالرحمن جامی ۶ حافظ
حسین کربلائی ۷ مولف خزینة الاصفیاء ۸ محمد داراشکوه ۹ شیخ محمد طاهر ۱۰
ابن محمد حکیم محمد مظفر ۱۱ مولانا احمد فال فریدی ۱۲ معصوم علیشاه نایب صدر ۱۳
مولف جامع السلاسل ۱۴ یوگنی ادوارد وبچ برتلس ۱۵ دکتر احسان اشراقی ۱۶ در
آثار خود تذکره کرده اند حضرت نجم الدین کبری از غوث الوفا الواصلین شیخ الوری اسماعیل قصری

۱- سرگذشت سیف الدین باخرزی ص ۸
۲- روضات الجنان و جنات الجنان ج ۲ ص ۹۷
۳- تذکرة المشایخ در مجموعهٔ سخنرانیها و مقالها دربارهٔ فلسفه و عرفان اسلامی ص ۱۵۳
۴- سلسلة الاولیاء، در جشن نامه هانری کربن ص ۴۸
۵- اوراد الاحباب و فصوص الآداب ص ۹ و ۲۷
۶- نفحات الانس ص ۴۱۸

یازدهمین قطب سلسلهٔ کمیلیه خرقه دارد. حالا فقرای ذهبیه عبداللهیه با قبول تذکره نویسان ذهبیه افتخار میکنند. این چه تعصب بیجا و بیمورد است که حقایق تاریخ را تحریف نموده سند خرقه سلسله را به یک فرد مجهول مانند حسن بصری میرسانند؟ نمیدانم.

نجم الدین کبری در رابطه با اویسی ها

دراین اواخر (قرن چهاردهم هجری) عده‌ای بنام اویسی ها پیدا شده‌اند برخلاف سنت عرفانی که اویسی ها دارای پیر طریقت نیستند سلسله‌ای بنام اویسی تأسیس کرده‌اند جز سه تن که ادعای قطبیت این سلسله را دارند تمامی مشایخ عظام طریقت کمیلیه بروجیه نوربخشیه را تا حضرت نجم الدین کبری نسبت داده‌اند ولی اینها از نجم الدین کبری بدو رسیده؟ شیخ صفی یا شیخ شطاح روزبهان بقلی شیرازی به اویس قرنی یا سلمان فارسی شجره‌ای را تنظیم کرده‌اند. ایشان با جرأت به جای حضرت شیخ کبیر روزبهان وزان

واما برای آگاهی بیشتر به صنائید و محل و مکان دیگر شدن آنجا نکاتی را درج میکنیم

مصری کازرونی الاصل استاد و پدر مجد نجم الدین کبری، روزبهان بقلی شیرازی
را گنجانده اند و شجره‌ای دیدنی را تنظیم نموده اند [1] مؤلف «خرقه عارفان» با
تحقیق وسیع و گسترده‌ای که نسبت به روزبهان داشته است اسامی عده کثیری از
مشایخ طریقت را که اسمشان روزبهان بوده نقل نموده و آنگاه متذکر میشود روزبهان
وزان مصری کبیر با شیخ روزبهان بقلی شیرازی فرقها داشته است [2] روزبهان بقلی

۱- تحقیق در احوال و آثار نجم الدین کبری ص ۴۰ به بعد و جستجو ص ۲۶۵ و عنقای قاف عشق ص ۱۳۴ و ۱۳۹ و ۱۳۷ و تحقیق در احوال و آثار سید محمد نوربخش ص ۵۸ و تذکره طلعت ص ۱۵۰ و حماسه حیات ص ۲۰ و مزامیر حق ص ۲۶ و سیر ص ۲۳ و خفیف شیرازی ص ۱۸۶ که تماما از پیروان یک دار و دسته هستند

۲- طرائق الحقائق ج ۲ ص ۳۴۰ روزبهان بقلی شیرازی را معرفی کرده و در ص ۳۴۲ روزبهان وزان مصری را و متذکر شده نجم الدین کبری شاگرد او بوده است و روضات الجنات و جنات الجنان ج ۲ ص ۳۲۲ پاورقی

و اما برای آگاهی بیشتر به صنایع و محل و مکان دیگر شدن آنجا نکاتی را درج میکنیم

شیرازی با هم عصر نجم‌الدین کبری و روزبهان وزان مصری بوده است [1] بعضی‌ها هم میگویند قریب‌العهد بوده‌اند [2] حتی عده‌ای نجم‌الدین کبری را در جمع کسانی که با روزبهان بقلی شیرازی مکاتبه داشته‌اند نام برده‌اند [3] به‌هر حال ایشان هم مرید روزبهان بقلی شیرازی بوده‌اند ولی هم تذکر داده است جز آقای پروان اولیه‌ها و آقای محمد رئوف توکلی در تاریخ تصوف در کردستان از روزبهان بقلی شیرازی به نجم‌الدین کبری نوشته رسیده است که در پاورقی به آثار آنها استناد می‌کند.

انشعابات طریقت کبرویه

چون بنا بر مختصر نویسی است فقط نام سلاسل فرق و فرعی که کبرویه هستند نام می‌بریم

1- عبدالعاشقین ص ۲۴ مقدمه
2- روضات الجنان و جنات الجنان ج ۲ پاورقی ص ۳۲۲
3- عبدالعاشقین ص ۲۴ مقدمه

و اما برای آگاهی بیشتر به صفائیه و محل و مکان دیگر شوند آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

از ناحیه عبدالواحد بن زید خلیفه و جانشین حضرت کمیل انشعابات : چشتیه ، جدا شده اند
ادهمیه ، سهروردیه با تمام انشعاباتی که دارند از ناحیه ابی عبدالله بن عثمان مکی حلاجیه
از ناحیه ابویعقوب نهرجوری قادریه ۳۲ واسطه شاذلیه ۲۹ واسطه به حضرت غوث
العارفین مولانا حسن شاه غیاث الدین صدیق از ایشان به سلطان العارفین محمد حسن
قطب الدین شاه ولی الله دهلوی از ایشان به قطب العارفین میرزا محمد علی تاج عالم شیرازی ،
از ایشان به حضرت قطب الاقطاب العارفین محمد حسن شاه شریف الدین مشهور
رسیده است . از ناحیه نجم الدین کبری کبرویه سهروردیه با انشعاباتش ، مولویه با
انشعاباتش ، نوربخشیه با انشعاباتش ، ذهبیه عبداللهیه یا اغتشاشیه با انشعاباتش
و پیر مراد ، [illegible] ، جلالیه ، صفویه ، خلوتیه ، همدانیه ، فردوسیه ، علاءالدولیه
باخرزیه و طریقت محی الدین عربی و .... که برای اطلاع بیشتر به خرقهٔ عارفان مراجعه

و اما برای آگاهی بیشتر به صفائیه و محل و مکان دیگر شدن آنجا نکاتی را درج میکنیم

ص ۱۹

بفرمائید قالقته غاز طریقت کمیلیه در هندوستان، پاکستان، افغانستان، مصر، ترکیه، سوریه، عراق، لبنان، الجزایر، مغرب دارای پیروان و شیفتگانی فرزنده ونامی بوده و هم اکنون نیز هست. شجرة نامۀ این طریقت تا عصر حاضر بدین ترتیب است. حضرت امیرالمؤمنین ۲- حضرت کمیل بن زیاد نخعی ۳- عبدالواحد بن زید ۴- ابو یعقوب سوسی ۵- ابو یعقوب نهرجوری ۶- ابی عبدالله بن عثمان مکی ۷- ابو یعقوب طبری ۸- ابی القاسم بن رمضان ۹- ابی العباس بن ادریس ۱۰- داود بن محمد المعروف به خادم الفقرا ۱۱- محمد بن مانکیل ۱۲ شیخ الدین اسماعیل قصری ۱۳- سلطان العارفین نجم الدین کبری ۱۴- رضی الدین علی لالا ۱۵- نظام الدین احمد جوزقانی ۱۶ نورالدین عبدالرحمن اسفراینی ۱۷ رکن الدین احمد علاءالدوله سمنانی ۱۸- شرف الدین محمود مزدقانی ۱۹ سید علی ثانی همدانی

و اما برای آگاهی بیشتر به صفانیه و محل و مکان دیگر شوند آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

ص ۱۰

۲۰- شیخ شهید السماء ختلانی ۲۱- غوث المتأخرین سید محمد نوربخش ۲۲- شاه

قاسم فیض بخش ۲۳- حاج حسین ابرقوئی ۲۴- کمال الدین جوینی ۲۵- حاج محمد

[illegible] سبزواری ۲۶- ملک علی جوینی ۲۷ شیخ علی جوینی ۲۸- درویش حسن

۲۹- درویش محمد رضا ۳۰- درویش کمال الدین ۳۱- درویش محمد مشهدی

۳۲- شیخ محمد مؤمن سدیری ۳۳- میر محمد تقی شاهی ۳۴ قطب الاقطاب حاج میرزا

عبدالوهاب نائینی ۳۵- حاج میرزا محمد حسن نائینی ۳۶- حاج پیر صفا

۳۷- شیخ حسن شاه غیاث الدین صدیق مشهدی کشمیری ۳۸- سلطان

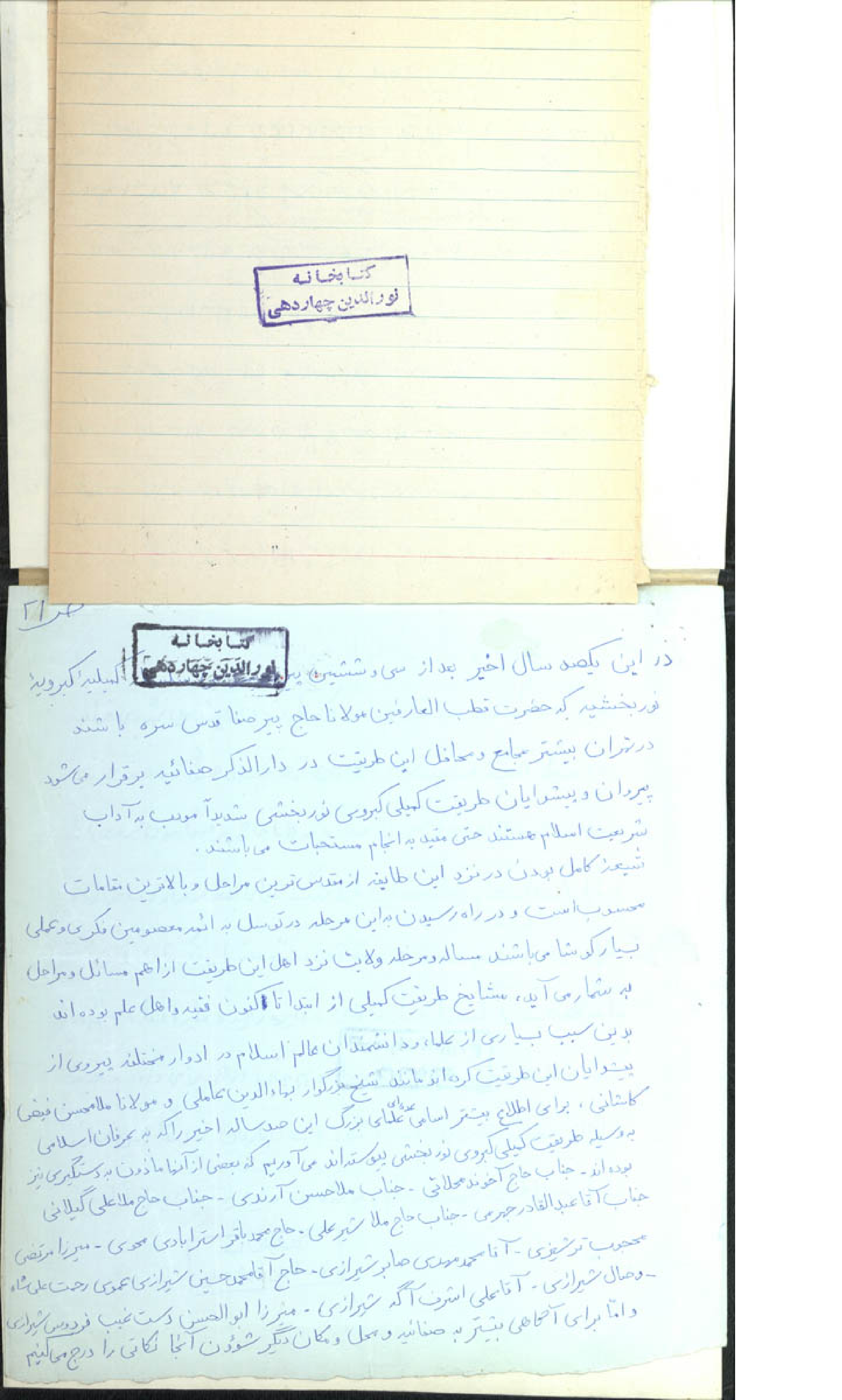
العارفین شیخ حسن قطب الدین شاه ولی الله دهلوی ۳۹- قطب العارفین

حاج میرزا محمد علی شیرازی تاج عالم ۴۰- قطب العارفین محمد حسن شاه شریف الدین

مشکور خلد الله خلافه

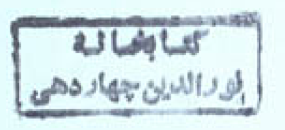
و اما برای آگاهی بیشتر به ... (میرزا ابوالحسن) ذکر عیب فردوس شیرازی

... به صفائیه و محل و مکان دیگر شودن آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

در این یکصد سال اخیر بعد از سی و ششمین پیر [illegible] کمیلیهٔ کبرویهٔ نوربخشیه که حضرت قطب العارفین مولانا حاج پیر صفا قدس سره باشند در تهران بیشتر مجامع و محافل این طریقت در دارالذکر صفائیه برقرار می‌شود پیروان و پیشوایان طریقت کمیلی کبروی نوربخشی شدیداً موءدب به آداب شریعت اسلام هستند حتی مقید به انجام مستحبات می‌باشند.

شیعهٔ کامل بودن در نزد این طایفه از مقدس‌ترین مراحل و بالاترین مقامات محسوب است و در راه رسیدن به این مرحله در توسل به ائمهٔ معصومین فکری و عملی بسیار کوشا می‌باشند مساله و مرحله ولایت نزد اهل این طریقت از اهم مسائل و مراحل به شمار می‌آید، مشایخ طریقت کمیلی از ابتدا تا اکنون فقیه و اهل علم بوده‌اند بدین سبب بسیاری از علما، و دانشمندان عالم اسلام در ادوار مختلفه پیروی از پیشوایان این طریقت کرده‌اند مانند شیخ بزرگوار بهاءالدین عاملی و مولانا ملامحسن فیض کاشانی، برای اطلاع بیشتر اسامی عده‌ای علمای بزرگ این صد ساله اخیر را که به عرفان اسلامی بوسیله طریقت کمیلی کبروی نوربخشی پیوسته‌اند می‌آوریم که بعضی از آنها ماذون به دستگیری نیز بوده‌اند. جناب حاج آخوند محلاتی - جناب ملاحسن آرندی - جناب حاج ملاعلی گیلانی جناب آقا عبدالقادر جهرمی - جناب حاج ملا شیرعلی - حاج محمد باقر استرابادی مجدی - میرزا مرتضی محجوب ترشیزی - آقا محمد مهدی صابر شیرازی - حاج آقا محمد حسین شیرازی عموی رحمت علیشاه - وصال شیرازی - آقا علی اشرف آگه شیرازی - میرزا ابوالحسن دست غیب فردوس شیرازی و اما برای آگاهی بیشتر به صفائیه و محل و مکان دیگر شوءون آنجا نکاتی را درج می‌کنیم

مشایخ دارالذکر صفائیه

دارالذکر صفائیه در جنوب تهران دامنه کوه طبرک کنار چشمه علی شهرری قرار دارد حدیقة الحقیقة صفائیه در سال ۱۲۹۱ هجری قمری که سال صعود و رحلت حضرت سلطان العرفا الواصلین صفی الاصفیاء مولانا حاج میرزا صفا قدس سره می باشد بر مزار آن ولی احرار بنا شد. این باغ بزرگ دارای بقعه بر مزار و ساختمانها و حجرات برای ذکر و جمع درویشان بود که آن دوائر و حلقه های ذکر نامهائی نیز داشتند مانند حلقه محبت یا تکیه فقرا، دارالسالکین، دایره توحید، دایره صفا، حلقه وفا که هر کدام عمارتی را نیز بخود اختصاص می داد و همچنین ابوابی برای ورود به حدیقه و دارالذکر صفائیه بنامهای باب المؤمنین باب العارفین. ابتدا زمین صفائیه از طرف میرزا حسین سپهسالار اعظم هدیه شده بود و این نیز به مناسبت ارادت

مشایخ دارالذکر صفائیه

دارالذکر صفائیه در جنوب تهران دامنه کوه طرف کنار چشمه علی شهر ری قرار دارد حدیقة الحقیقه صفائیه در سال ۱۲۹۱ هجری قمری که سال صعود و رحلت حضرت سلطان العرفا الواصلین صفی الاصفیاء مولانا حاج میرزا صفا قدس سره می باشد بر مزار آن ولی احرار بنا شد این باغ بزرگ دارای بقعه بر مزار و ساختمانها و حجرات برای ذکر و جمع درویشان بوده که آن دوائر و حلقه های ذکر نامهائی نیز داشتند مانند حلقه محبت یا تکیه فقرا، دارالسالکین، دایره توحید، دایره صفا، حلقه وفا که هرکدام عمارتی را نیز بخود اختصاص می داد و هم چنین ابوابی برای ورود به حدیقه و دارالذکر صفائیه بنامهای باب المؤمنین باب العارفین. ابتدا زمین صفائیه از طرف میرزا حسین سپهسالار اعظم هدیه شده بود و این نیز به مناسبت ارادت

سپهسالار به حضرت صفا بود. بعد از حضرت صفا جناب شیخ المتألهین نتیجه‌ی
الاولیاء عارف ربانی حاج شیخ محمد علی پیرزاده فرزند زاده مرشد و پیر حضرت
صفا مولانا الاعظم حضرت حاج محمد حسن نائینی عهده دار امور صفائیه شدند در عصر
ایشان محل تجمع درویشان بی خویش و سالکین معتکف بود. حدیقه صفائیه
بلحاظ مزار قطب عالی مقامی چون حضرت صفا زیارتگاه و متبرک شد و بسیاری از
علمای احرار و عرفای عالی مقدار یا در زاویه‌ای به اعتکاف پرداختند یا در رفت و آمد
به این مکان بودند و همچنین عده‌ای از علمای عارف و عرفای سالک به لحاظ
ارادت به حضرت صفا وصیت فرمودند که در آن حدیقه بخاک سپرده شوند نام
برخی از این بزرگان را از مشایخ طریقت کمیلیه نوربخشیه و دیگر ارادتمندان این
طریقت را که هم اکنون در آن مزار شریف مدفونند یاد آوریم.

۱- نتیجة الاولیاء مربی السالکین حضرت شیخ حاجی محمد علی پیرزاده قدس سره

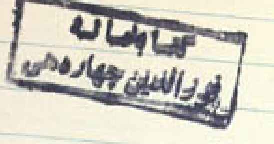
۲- حضرت استاد الاعظم فی المعارف الربوبیه شیخ شمس الدین حکیم الهی شاگرد حضرت حاج ملاهادی سبزواری

۳- حضرت قدوة الاتقیاء شیخ العرفا حاج میرزا غلامرضا اصفهانی قدس سره شیخ از جانب حضرت صفا.

۴- حضرت برهان العرفا شیخ رضا تهرانی از مشایخ

۵- حضرت شیخ العرفا العاملین و قدوة المرتاضین حاج میرزا اسدالله بزارجریبی شیخ از جانب حضرت صفا و فرزندش جناب عارف عالم متقی حاج میرزا نصرالله بزار جریبی.

و بسیاری دیگر از حضرات علماء و عرفا. حضرت صفا جانشین مطلق

و بلا معارض حضرت قطب العرفا مولانا حاج شیخ محمد حسن نائینی

و حضرت سیدی و سندی مولانا قطب الاوتاد میرزا ابوالقاسم سکوت شیرازی

می باشند که شیوخ مجاز از جانب عارف نائینی و حضرت سکوت نیز تأیید

حضرت صفا کرده اند که تفصیل آن و شیوخ طریقت در دو کتاب خرقهٔ

عارفان و امام علی ناموس عرفان آمده است .

حضرت صفا سالها در مملکت عثمانی ترکیه فعلی زیست فرموده و جانشین

و خلیفه بزرگوارش مولانا الاعظم قطب العارفین غوث المتأخرین حضرت

حاج شیخ حسن غیاث الدین سرهندی کشمیری ملقب به صدیق در آنجا حضرتش

زیارت کرده و به خلافتش منصوب گشته .

حضرت مولانا شاه غیاث الدین صدیق در مصر نیز به جانشینی مولانا

محمد الفاسی الدرقاوی پیرسلسله شاذلیه و درقاویه برگزیده شده است

حضرتش خلفا و شیوخی برای دستگیری مأمور و مأذون فرمودند و بالاخره

حضرت قطب الاقطاب الواصلین سلطان العارفین مولانا شیخ

قطب الدین حسن دهلوی ملقب به لقب طریقتی شاه ولی الله را به جانشینی

برگزیدند. حضرت شاه ولی الله سالها در نجف و اعتاب مقدسه مشغول تحصیل

و تدریس بودند و بیشتر در حیدرآباد زیست فرمودند و چون خانواده

مادری ایشان شیرازی بودند به ایران رفت و آمد می فرمودند و در

اواخر عمر در ایران تشریف داشتند مزار شریف حضرتش بنا بر وصیت در

کنار مرقد و تربت پاک مراد پیرش قرار دارد و عده‌ای از مشایخ مجاز

حضرتش و شیخ المشایخ نیز در صفاشیه مدفونند رضوان الله تعالی علیهم

اجمالی .

حضرت قطب العارفین شیخ محمد علی شیرازی مولانا الاعظم تاج عالم خلیفه
بشاه ولی می باشند و دیگر مجاز از جانب حضرت شاه ولی حضرت قطب العارفین
مولانا محمد حسن شاه شرف الدین شکوری باشند که محضر منور به انوار شاه
ولی را عاشقانه درک کرده و مأذون از حضرتش گشته است و همچنین
مولانا قطب العارفین حضرت شیخ محمد علی تاج عالم نیز حضرت قطب العارفین
محمد حسن شاه شرف الدین شکوری را به جانشینی و خلافت برگزیده است
در این اواخر که مصادف با ایام خلافت حضرت قطب العارفین محمد حسن شاه
شرف الدین شکوری است تولیت دارالذکر صفائیه به ایشان واگذار و
در هر حضوری با قطب و شیخ بوده در زمان خلافت حضرتشان نیز بیعت
جمعی از ارادتمندان طریقت کمیل صفائیه نوسازی و تعمیر و مرمت شده است

بسم الله الرحمن الرحیم
وبه نستعین

شرح احوال و گزارش حال مولانا الشیخ محمدحسن تبریزی قدس سره مشکور

در خانواده‌ای معزز و محترم که از بزرگان علما و عرفا و حکما و فقرا بودند

پا به دایرهٔ عالم خاکی گذاشت از کودکی و خردسالی به تکالیف الهیه آشنا شد

و به عوالم روحانی عشق می‌ورزید، دوران نوجوانی را با علاقه به

مطالعه و بررسی علوم اسلامی و فنون پراکنده دیگر پرداخت علوم رسمی

و ظاهری و جدید را آموخت. بلحاظ طلب روحانیت و معنویت با عشق

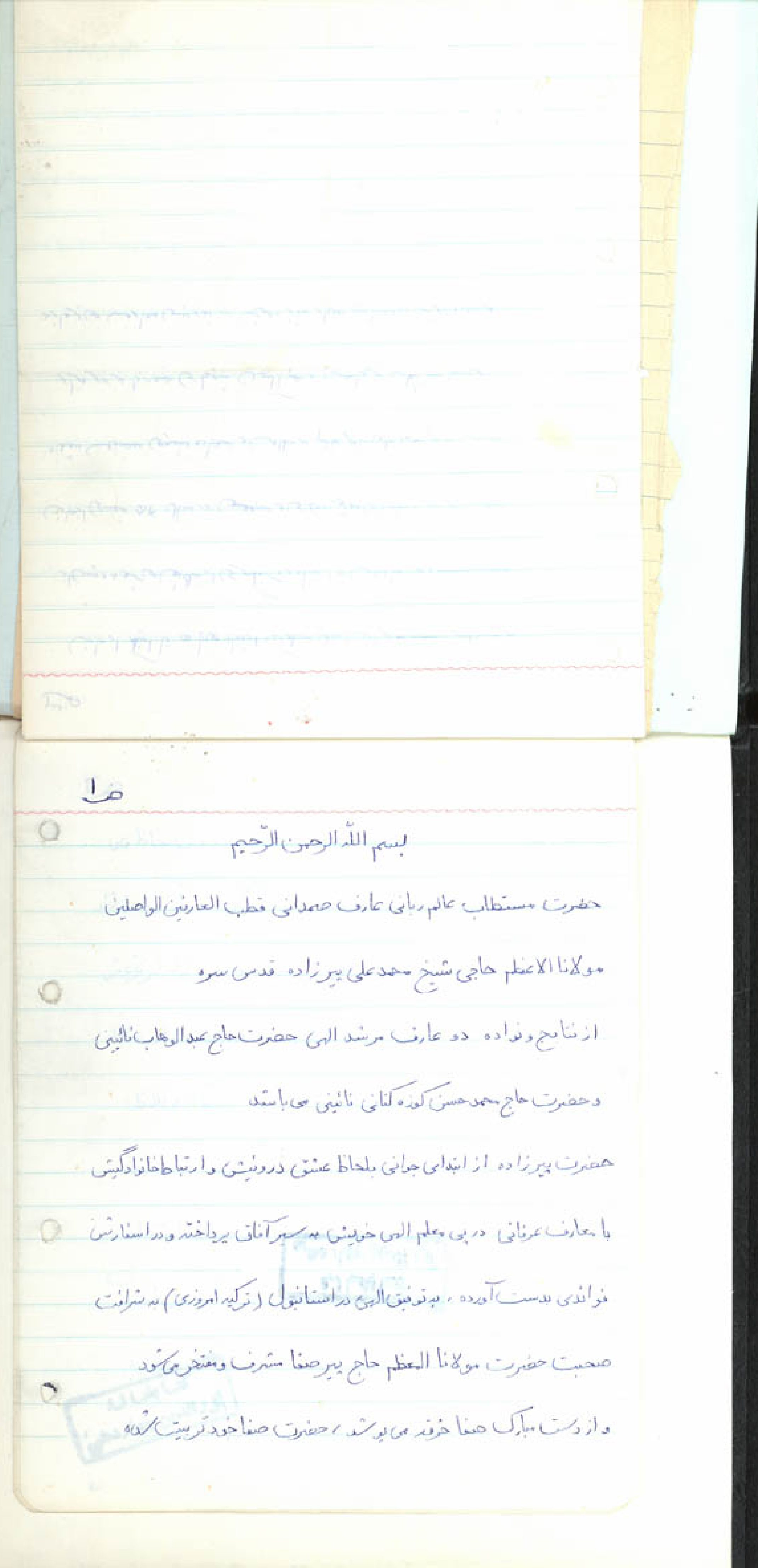
و اشتیاق پیشوایان شریعت و طریقت و مسند نشینان متصوفه را

یکایک دید. بعد از مدتی به درگاه الهی متوسل از خدای جانبان راه راست

را طلب نمود و راهنما و مقتدایش را از پروردگارش طالب شد
تا اینکه در بعد از ظهور عاشورائی عنایت لاریبی غیبی بوی رسید و جانش
جذب درگاه حضرت امام ابوالحسن الرضا علیه آلاف التحیة والثناء شد
و مشرف به آن حرم امن الهی ، در اولین شب تشرف که نیازها بدل داشت
و در کنجی نشسته بوده روحانی باوقاری را می بیند و این دیدار سه شب
تکرار میشود و در شب سوم ایشان جذب آن بزرگ روحانی درخانداش
با می رود و دستورات سلوک و اربعین می گیرد مولانا الاعظم الشیخ محمد علی
شیرازی مشهور به تاج عالم پیر دلیل و راهنمای ایشان بحضور حضرت
مولانا محمد حسن قطب الدین دهلوی مشهور به شاه ولی الله می شود
حضرت شیخ شرف الدین مسکوری چند سالی با عشق و نیاز در بارگاه شاه ولی

تربیت الهی شده به مراتب عالیه سلوک ارتقاء می‌یابد تا اینکه از جانب
حضرت شاه ولی مأذون به ارشاد و دستگیری از خلائق می‌شود و پس از
رحلت پدرش شاه ولی موتی منزوی و سپهسی در سال ۵۴ شمسی از جانب
حضرت شیخ محمدعلی تاج عالم به خلافت و سجاده نشینی منصوب شده
به تربیت سالکان پرداخت و هم اکنون شبهای جمعه را بر سر مزار
مرشد و پدرش در صفائیه بعد از نماز مغرب به تدریس معارف می‌پردازد

با

بسم الله الرحمن الرّحیم

حضرت مستطاب عالم ربانی عارف صمدانی قطب العارفین الواصلین

مولانا الاعظم حاجی شیخ محمد علی پیرزاده قدس سره

از نتایج و نواده دو عارف مرشد الهی حضرت حاج عبدالوهاب نائینی

و حضرت حاج محمد حسن کوزه کنانی نائینی می باشد

حضرت پیرزاده از ابتدای جوانی بلحاظ عشق درویشی و ارتباط خانوادگیش

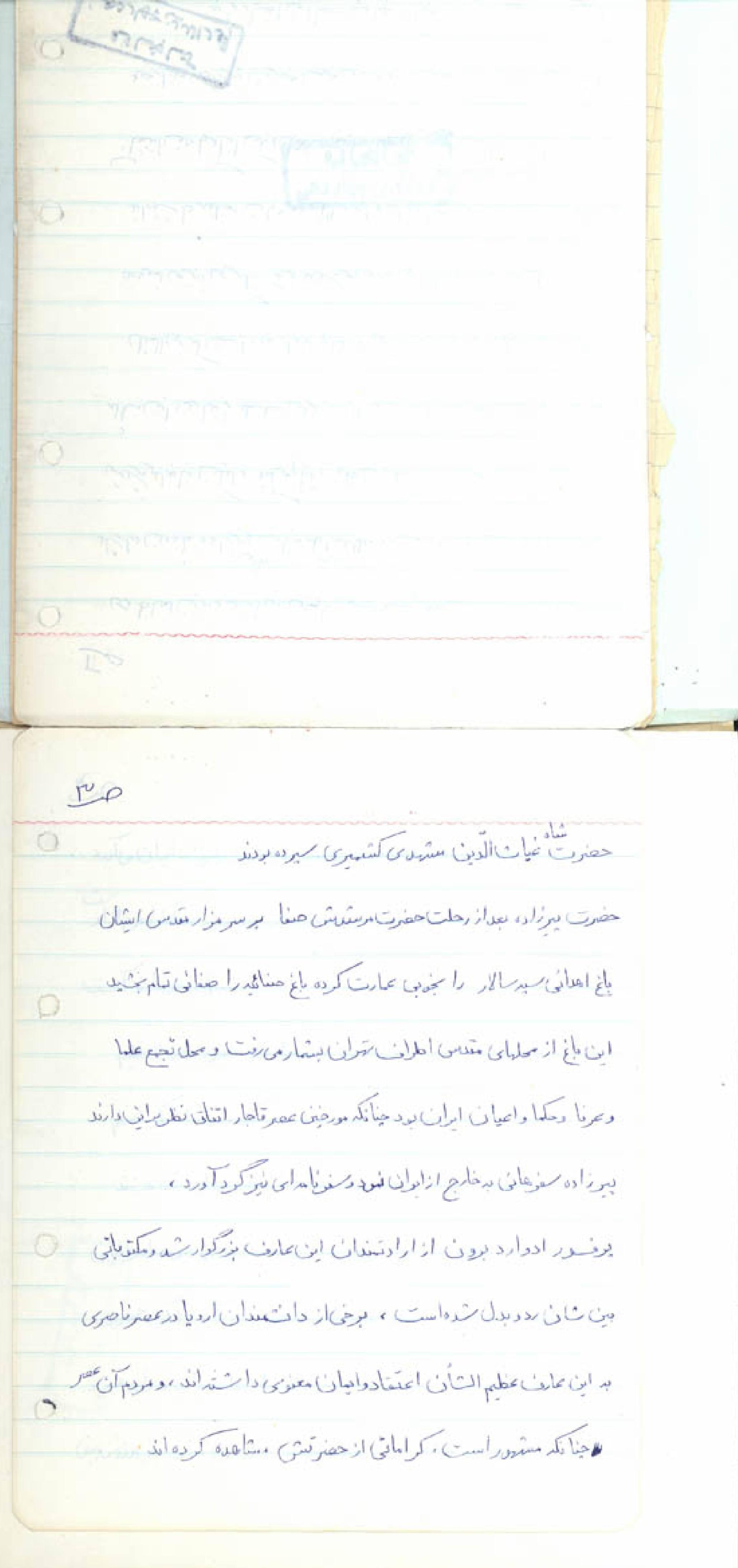
با معارف عرفانی در پی معلم الهی خویش به سیر آفاق پرداخته و در اسفارش

فوائدی بدست آورده ، به توفیق الهی در استانبول (ترکیه امروزی) به شرافت

صحبت حضرت مولانا المعظم حاج پیر صفا مشرف و مفتخر می شود

و از دست مبارک صفا خرقه می پوشد ، حضرت صفا خود تربیت شده

جد حاجی پیرزاده حضرت حاج محمد حسن نایینی می باشند و بدین لحاظ وی
را «پیرزاده» لقب داده است ، خلاصه آنکه جناب حاجی پیرزاده مأذون در ارشاد
از جانب حضرت صفا به دستگیری خلق قیام می کند ولیکن بنا به امر مرشدش
حضرت صفا حق انتخاب خلیفه برای ادامه طولی سلسله را ندارد ، این مسأله
در طریقت کمیلی کبروی نوربخشی در تمام ادوار بوده است که فی المثل
از جانب یکی از اقطاب خلفائی معین می شدند و دستگیری نیز می نمودند
و سالکین را به ولایت می رسانده اند و استقلال در جهات مختلفه داشته اند
ولکن بنابر وصایت از جانب پیر این چند خلیفه مستقل ، یکی از آنها حق انتخاب
جانشین را داشته است ، و بهمین جهت حضرت پیرزاده بعد از خود
کسی را تعیین نفرمودند چراکه جناب صفا این اختیار را به

حضرت شاه غیاث الدّین مشهدی کشمیری سپرده بودند

حضرت پیرزاده بعد از رحلت حضرت مرشدش صفا بر سر مزار مقدس ایشان

باغ اهدائی سپهسالار را بخوبی عمارت کرده باغ صفائیه را صفائی تمام بخشید

این باغ از محلهای مقدس اطراف تهران بشمار می رفت و محل تجمع علما

و عرفا و حکما و اعیان ایران بود چنانکه مورخین عصر قاجار اتفاق نظر براین دارند

پیرزاده سفرهائی به خارج از ایران نمود و سفرنامه ای نیز گرد آورد .

پروفسور ادوارد براون از ارادتمندان این عارف بزرگوار شد و مکتوباتی

بین شان رد و بدل شده است . برخی از دانشمندان اروپا در عصر ناصری

به این عارف عظیم الشأن اعتقاد و ایمان معنوی داشته اند ، و مردم آن عصر

چنانکه مشهور است ، کراماتی از حضرتش مشاهده کرده اند

در نجف آیةالله حاج میرزا حبیب الله رشتی مرجع تقلید به حضرت پیرزاده ایمان می‌آورد

درحالیکه درابتدا منکر معنویت و اهل معنی بوده است ، و این بواسطه کرامتی از او ست

که تفصیل آن در سفرنامه جلد ۲ مرقوم است

دیگر مساله‌ای که از ایشان نقل شده و همه اهل آن زمان اتفاق نظر دارند آنست

که ناصرالدین شاه درآنروز که کشته شد بعد از زیارت حضرت عبدالعظیم

قرار بود ناهار را در صفائیه نزد حاج پیرزاده صرف کند و قبلاً اتابک اعظم

که ارادتمند حاجی بوده خدمتش عرض می‌دارد که شاه ظهر مهمان شما هستند

لیکن آنروز ایشان هیچ تهیه نمی‌بینند و آماده ورود شاه نمی‌شوند اطرافیان

عرض می‌کنند تا یکی دوساعت دیگر شاه بدیدن حضرتت می‌آید و لیکن حضرت

پیرزاده جواب می‌فرماید ، خیر امروز شاه نمی‌تواند به صفائیه بیاید و برای همیشه

درحضرت عبدالعظیم خواهد ماند ، چیزی نگذشت که این پیش بینی و روشن بینی

بحقیقت پیوست و ناصرالدین‌شاه در آنجا کشته شد، و نیز حضرت پیرزاده
در عصر ناصری و مظفری دوبار پیشگوئی انقراض دولت و سلطنت
قاجار را فرموده و حتی مرقوم هم فرموده و نیز حضرتش در آن دوره پیش‌بینی
فرمود که قریباً بعد از انقراض قاجار زنان مکشّفه می‌شوند و اطرافیان را پند
می‌داد و به شریعت اسلام دعوت می‌فرمود و پیروان طریقتی را مؤدب
به آداب شرع انور احمدی (ص) می‌نمود مراقبت احکام و دستورات
شریعت را چنانکه عند المشایخ طریقت کمیلی کمرودی نوربخشی
بسیار مهم و از اهم مراتب می‌باشد گوشزد اهل طریقت و رجال
آن دوره می‌فرمود، حضرتش در تاریخ ذیحجه ۱۳۲۱ قمری رحلت فرمود
و در کنار پدرش در صفائیه بخاک سپرده شد رضوان الله تعالی علیه

